

HISTÒRIA

pàg. 6-13

Alcoletge en el segle XVIII: creixement i expansió

Alcoletge in the 18th century:
Growth and development

Daniel Rubio Ruiz
professor-tutor d'Història
Moderna (UNED, Cervera)

RESUM

El creixement al segle XVIII en un poble de la comarca del Segrià es produeix des de la fi de la Guerra de Successió i arriba al màxim als anys propers a la centúria següent. Aquest desenvolupament s'observa en la demografia, la població puja fins als 391 habitants, la data més alta fins aquests moments. Tenim una ampliació de la terra conreada tant de secà como de regadiu. Hi trobem una nova séquia, el Rec Nou a les terres de l'horta, primera ampliació que roman fins avui dia. La trilogia mediterrània i els arbres fruiters a l'horta són els productes de la zona amb especial atenció a l'olivera. La construcció d'un nou temple parroquial i diversos edificis amb data del setcents completen el dit creixement.

PARAULES CLAU

Segle XVIII, creixement, demografia, terra conreada, regadiu, oliveres, temple parroquial, desenvolupament arquitectònic.

ABSTRACT

In the 18th century, the growth of a village in the region of Segrià took place since the end of the Spanish Succession War, reaching the maximum in the years close to the next century. This growth is reflected in demography, the population rises to 391 inhabitants, the highest figure so far. We have an extension of cultivated land in both dry and irrigated areas. A new irrigation channel, the Rec Nou was built on irrigated lands, this first extension remains until today. The Mediterranean trilogy (wheat, vineyard and olive trees) and the fruit trees of the irrigated lands are the products of the area with special attention to the olive trees. The construction of a new parish church, as well as several buildings dating from the 18th century, completed the growth.

KEYWORDS

18th century, growth, demography, cultivated land, irrigation, olive trees, parish church, architectural development.

La present comunicació pretén apropar-se al creixement d'un petit poble de l'interior de Catalunya en el segle de la Il·lustració.

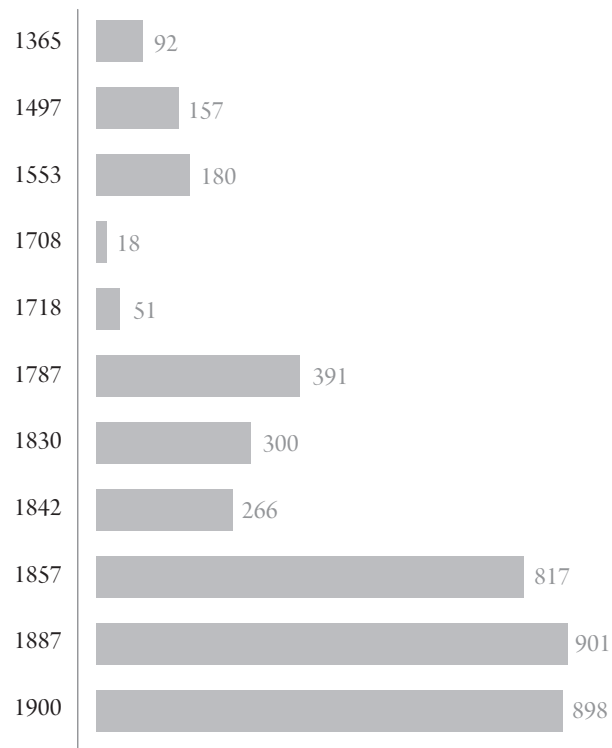
La present comunicació pretén apropar-se al creixement d'un petit poble de l'interior de Catalunya en el segle de la Il·lustració. Aquest segle és el de major avenç a tota Europa amb importants diferències segons les diferents zones del Continent. De la mateixa manera passa als territoris de la monarquia borbònica on la perifèria creix més que l'interior, i un exemple clar és Catalunya, que, finalitzada la Guerra de Successió, demostrarà una revifada en el seu desenvolupament demogràfic i econòmic com mai havia tingut. Les exportacions a les colònies americanes, el sector tèxtil, el conreu de tota la terra disponible de cereals, vinya i oliveres situaran el nostre territori en el més pròsper d'Espanya (VILAR 1979).

Les fonts primàries són escasses en l'àmbit documental; no tenim la relació anual del cadastre que ens permetria no sols veure el creixement d'Alcoletge al llarg del segle sinó també les possibles etapes o discontinuïtats. Malgrat aquest inconvenient, tenim varis testimonis arquitectònics, dels quals parlarem més endavant, que donem llum a la nostra investigació.

Els estudis de poblacions properes ens donen dades del nostre indret; especialment hem de citar els fets per Enric Vicedo (VICEDO 1991). Per la demografia tenim els primers recomptes de població del XVIII i el Cens del Comte de Floridablanca, de 1787, que compararem amb etapes anteriors i posteriors. El desenvolupament econòmic, que no es pot donar sense un creixement demogràfic, el podem cercar pels citats testimonis arquitectònics així com per dades trobades a les investigacions del també citat Enric Vicedo. Hem de dir, però, que els actuals propietaris de la Casa Cortasa ens han facilitat documentació molt útil que reflectirem en aquest treball.

POBLACIÓ

L'evolució demogràfica d'Alcoletge la podem veure en següent quadre (IGLÉSIES 1962 / IGLÉSIES 1969 / IGLÉSIES 1974 / IGLÉSIES 1981 / IGLÉSIES 1991 / VILAR 1979: 173):

Taula 1. Evolució de la població d'Alcoletge entre 1365 i 1900.

El fogatjament de 1365 ens dona aquests 92 habitants que ens situen Alcoletge com a una població rural típica del Segrià al segle XIV. Aquestes dades pugen als 157 de finals del segle XV i els 180 del segle XVI, les quals indiquen un creixement moderat després de superar la crisi del segle XIV. Encara que no disposem de dades pel segle XVII, sabem que la Guerra dels Segadors va despoblar Alcoletge. La proximitat del poble a Lleida devia ser aprofitada pels exèrcits per situar-se en un lloc enlairat, de fàcil defensa i bones comunicacions com el Tossal dels Morts; això provocaria la fugida o expulsió dels seus pobladors. Els 18 habitants del 1708 presenten un lloc quasi despoblat; són els efectes de la Guerra de Successió. Però el segle XVIII serà un segle de recuperació i empenta econòmica com evidencien els 391 habitants del 1787. És destacable el salt en nombre d'habitants en el Set-cents, xifres que seran superades a la segona meitat del segle XIX.

El creixement demogràfic del nostre poble en el segle XVIII és el propi de l'etapa final del feudalisme tardà, per tant, amb trets propis de l'Antic Règim. El major increment, i significatiu, del Set-cents s'explica per ser una època sense guerres i l'embranchada econòmica general a tota Catalunya. Tenim per tant millores en l'alimentació, les mesures higièniques i la retirada definitiva de la pesta negra a partir del 1720, que permeten un major creixement que en segles anteriors. Tot i amb això, onades de malalties com el tifus, el paludisme i d'altres, a més d'anys de males collites, mantindran una mortalitat elevada però inferior a la natalitat, que a més es beneficia d'una nupcialitat a edats més joves. La construcció de noves cases, com veurem després, confirma aquesta tesi.

Les dades que apareixen en el Cens del Comte de Floridablanca donen un major nombre de persones joves (fins a 25 anys: 237), per la qual cosa el nombre de solters (229) és superior als casats i vidus (162); per damunt dels 50 anys hi ha 50 habitants. Són estadístiques pròpies de societats tardo-feudals. Per professions destacades en nombre, tenim 27 pagesos, 15 jornalers, 40 demandants de feina, 20 estudiants, 10 criats, a més de 4 artesans, 1 fabricant, 2 militars, 1 capellà i un beneficiat. Els 10 criats manifesten l'existència de famílies benestants, pagesos especialment. El creixement de la població i de la superfície conreada expliquen les dades de 15 jornalers, que treballarien per aquests pagesos encara que podrien disposar d'alguna petita peça de terra.

ECONOMIA

Un creixement demogràfic sempre va en paral·lel a un creixement econòmic. Aquesta dualitat és més important en poblacions petites del món rural, com el cas d'Alcoletge, on la principal i quasi única activitat és l'agropecuària. Llocs més grans que acullen institucions com són les capitals de corregiment, seus de bisbats, universitat (cas de Cervera), etc., són pols d'atracció de població a més de tenir una economia més diversificada i permanent en el temps.

L'estructura de la propietat mostra, en general al Segrià, un gran nombre de parcel·les petites i petits propietaris al costat d'alguns grans propietaris. Casa Cortasa, Casa Mo, Casa Comes, serien les hisendes més grans al nostre poble. A la documentació de Casa Cortasa es diferencia l'horta de la terra de secà. L'horta la tenim prop del riu Segre a parcel·les regades per la séquia de Fontanet. A la segona meitat del segle XVIII es procedeix a construir un ramal nou, a partir de l'esmentada séquia, anomenada avui dia Rec Nou o Secleta. No tenim encara confirmació documental d'aquest fet.¹ La nostra argumentació té altres fonamentacions: l'arqueològica, els exemples d'altres poblacions properes i l'intent de fer aquest braçal a finals del segle XVI (Fig. 1). A l'escomesa d'aquest ramal ens trobem estructures de pedres molt semblants a altres construccions d'Alcoletge a les mateixes dates com és el pont sobre la séquia de Fontanet —ara traslladat a la rotonda on comença carrer La Nora (Fig. 2)—, situat prop d'un altre pont anomenat de Sant Miquel, aixecat a la primera meitat del segle XVI, amb arc apuntat, i que pel seu mal estat no es va poder aprofitar com el posterior i ja citat del XVIII al fer-se les obres de canalització. Trobem també aquest tipus de pedra al campanar de l'església parroquial de Sant Miquel i a Casa Cortasa. Al Set-cents altres poblacions amplien les zones regades amb noves séquies: rec nou a Tèrmens, rec nou a Torres de Segre, nova séquia a

Fig. 1. Estallador del Rec Nou (Foto de Daniel Rubio)

Fig. 2. Pont de la séquia de Fontanet (Foto de Daniel Rubio)

¹ La documentació a consultar es troba a l'arxiu de la Junta de Sequiatge de Lleida. Aquests documents són molts nombrosos i estem en la feina de consultar-los.

Vilanova de la Barca, rec nou a Vilanova d'Alpicat, són exemples semblants al cas d'Alcoletge² (VICEDO 1991: 91, 93, 97 i 99).

L'any 1589 els veïns del poble construeixen un pont i una nova séquia però en aquest mateix any la Paeria de Lleida va ordenar l'embussament del nou rec i la demolició del pont. La causa va ser portada a judici, el qual es resolgué el 8 de maig del 1591 amb la prohibició d'obrir per part de «terratinents o cultivadors de la vila de cap braçal, uns estelladors sense autorització de la Paeria» (LLADONOSA 1974: 272). Si observem les dades de població d'aquets segle, tenim 180 habitants el 1553, nombre que hauria crescut a final del mateix, igualment que la terra conreada, i seria lògica la construcció de noves estructures de rec, tal com es va fer. La negativa de la Paeria va trencar aquesta iniciativa pocs anys abans d'entrar en uns anys de crisi, al segle XVII. Ja hem dit que el poble va quedar despoblat a la Guerra dels Segadors i va patir els estralls de la Guerra de Successió. La recuperació del Set-cents, especialment a la segona meitat, seria el motiu que explicaria el fet de tornar a prendre la iniciativa per la construcció d'un nou rec, aquesta vegada de forma definitiva, el Rec Nou.

Cal citar un fet important per l'agricultura del nostre poble a les acaballes del segle XVIII i que podria explicar l'aparició del nou rec del que parlàvem abans. El 1794 els pagesos del poble formaran part de la comunitat de regants a la Junta del Sequiatge de Lleida, permetent d'aquesta forma impulsar els cultius de fruiters, blat de moro i patates. La contribució anual del poble era de 15 lliures anuals, superior a les 5 de Soses o les 11 de la Portella, però inferior a les 30 de Vilanova de Segrià o les 43,8 d'Alcarràs. Les esmentades 15 lliures encara es pagaven a mitjans del segle següent, al 1851 (RUBIO 2006: 32).

A les terres de l'horta els cultius eren majorment cereals, llegums, cànem, patates i arbres fruiters amb rotació de cultius. Al secà tenim la trilogia mediterrània: cereals, vinyes i oliveres amb guaret i alguns petits horts.³ La demanda de fer nous molins d'oli a les comarques de Lleida creix a la segona meitat de segle. El 1792 la Paeria de Lleida (la meitat de la jurisdicció del poble era de la Paeria i l'altra meitat de les monges de les Jonqueres) dona permís per instal·lar dues premses d'oli. Aquesta dada demostra que l'olivera seria, possiblement, el principal cultiu d'Alcoletge, confirmant així les anotacions del viatger Francisco de Zamora, que parla dels nombrosos arbres d'aquest tipus en aquestes terres (RUBIO 2006: 31). El també viatger Antonio Ponz, en parlar de l'horta de Lleida, anomena aquests cultius (PONZ 1772-1794: 130):

Trigo, cebada, cáñamo, aceite, vino, habas, habichuelas, con todos los demás géneros de hortalizas; se coge mucha seda y lino [...] Es increíble la abundancia de cuantas frutas se conocen en estos reinos; y así, de ellas como las hortalizas, hay una gran saca para Urgel y parte de Aragón.

En la relació de delmes pagats pels pobles del Capítol de Lleida el 1809, Alcoletge dona 142 quarteres de cereal, 32 càntirs d'oli, 25 quartans de vi i 32 roves de cànem. També es cita que hi ha producció de menuderies (VICEDO 1991: 131).

Pascual Madoz, el 1845, diu d'Alcoletge (MADOZ 1845-1850: 28):

Este es llano y abraza unos 1030 jornales todos de cultivo, de los cuales 330 se reputan como de 1ª calidad, 400 de 2ª y 300 de 3ª; las tierras de regadío son muy fértiles y productivas, encontrándose en la generalidad de las mismas, porción de árboles frutales, y bastantes moreras que contribuyen a aumentar la riqueza y hermosura del país [...] Produce trigo, cebada, avena, maíz, legumbres, vino, aceite, barrilla, seda, hortaliza y frutas; cría ganado lanar y cabrío, cuyas reses pastan en el término y en el inmediato despoblado de Aumeradilla [sc. La Moredilla]; hay caza de liebres y perdices, y durante el invierno de toda clase de aves acuáticas en el Segre, que también proporciona sabrosas anguilas. Industria: molino de aceite.

Tots aquests cultius manifesten una expansió al llarg del segle XVIII per una major demanda, principalment pel creixement de població a les nostres contrades y les exportacions a Barcelona. Una major producció només es pot fer en una època preindustrial augmentant la superfície conreada. La intensificació només pot venir del regadiu i la rotació de cultius i les minses quantitats d'adob animal. Les construccions que s'aixequen a Alcoletge, de les que parlarem després, demostren en el nostre cas aquest creixement que ja hem vist a l'apartat de la població.

EL DESENVOLUPAMENT ARQUITECTÒNIC

L'esmentada construcció del temple parroquial i alguns escuts que avui dia es poden veure a les portes de certes cases, com al número 10 del carrer Major amb la data de 1785 (Casa de cal Pelat), al número 22 del mateix carrer amb la data 1783 i

² El Rec Nou de Vilanova d'Alpicat l'hem trobat a l'Arxiu de la Junta de Sequiatge de Lleida, caixa 40, des de l'any 1719. En el mateix arxiu, a la caixa 13, en un document del 30 de gener del 1798, es demana el tall de l'aigua a la séquia de Fontanet per la neteja de «acequias y brazales de la parte de Fontanet».

³ A la documentació de Casa Cortasa es citen vinyes, oliveres i arbres fruiters i petits horts; s'entén que també hi ha cereals.

la inscripció «FRANC^o CORTASA» (Casa Cortasa), el número 43 de la placeta de la Creu amb la data de 1787 i la inscripció «JAUME SOLÉ», i el número 4 del carrer Sitjar, on es podia trobar un llindar amb la inscripció «1805», avui aprofitada a la casa número 6 del mateix carrer, són tots ells exemples d'això que estem afirmant. Sembla clar que l'assentament de gairebé aquelles 400 ànimes va comportar un creixement espacial del nucli urbà, que seguint la tradició ultrapassaria el carrer Sitjar i ocuparia l'anomenada plaça Sitjar. Carrers nous a la vessant sud-est del Tossal de les Forques, avui desaparegut, com l'anomenat «de la Bassa» (entendem que és el de la Bassa Bona) mostren el creixement urbanístic del Set-cents.⁴ Paral·lelament a aquesta ocupació d'espai, les famílies més benestants del poble, els Comes, els Cortasa, els Mo, van construir al carrer Major noves cases més grans i sumptuoses d'acord amb el seu potencial econòmic, en canvi, les cases de les famílies menys riques es situarien en els carrers que se troben entre aquella via principal i el Tossal dels Morts.

Vegem ara la descripció de les restes que tenim del segle XVIII⁵ (RUBIO 2006: 81-88): L'església parroquial de Sant Miquel Arcàngel va ser el nou temple aixecat el 1762, una de les conseqüències del redreçament econòmic i demogràfic del poble (Fig. 3).

Fig. 3. Església parroquial de Sant Miquel
(Foto de Daniel Rubio)

Situada al començament del carrer Major, des d'on va créixer la població, és un edifici orientat en sentit Est-Oest; el seu presbiteri mira el cim del Tossal dels Morts com un desafiament històric dels nous temps del segle XVIII. La façana es troba a l'Est destacant la portalada en cos sortint dividit en dos parts ben diferenciades per una ampla cornisa. A la part inferior s'obre la porta d'entrada amb arc de mig punt rodejat de motllura que continua en bordó des de la cornisa fins un pòdium, al qual es recolza tot el conjunt. Als carcanyols d'aquest arc se situen dos caps de querubins. Per damunt de la porta, dues cornises clàssiques paral·leles i un òscul flanquejat per volutes i fulles de gegant dona fi a aquesta part de la portalada. Al front, i separades de la paret, es situen dos columnes sobre pòdiums decorats amb una rocalla, la mateixa que trobem a la part inferior del fust de les esmentades columnes. Aquests suports amb clara funció decorativa rematen en capitells d'ordre compost, una cornisa, un entaulament i una altra cornisa, donant així una sensació d'elevació i majestuositat. El segon cos de la portalada és un àtic que serveix de marc per l'estàtua de Sant Miquel. L'estructura acaba en una cornisa volada, corba, envoltada d'amplis volutes. Una bola de pedra amb raigs, representant un sol, amb una creu a sobre, situada damunt de l'àtic, completa la decoració de la façana. La relativa exuberància decorativa expressada a l'exterior de l'edifici queda més reduïda quan anem a l'interior del temple. La planta es disposa en tres naus, més alta i ampla la central, transsepte, cúpula al creuer i presbiteri rectangular. Típiques voltes amb llunetes a la nau central, transsepte i presbiteri donen testimoni del barroc català del segle XVIII. Voltes d'arestes cobreixen les petites naus laterals. Per sobre dels arcs que comuniquen aquestes naus amb la central presenten rocalles amb un motiu decoratiu al seu interior que fa referència a les primeres advocacions de l'església. Podem dir, doncs, que el primer arc de la nau de l'epístola donaria accés a l'altar de la Mare de Déu del Roser (rocalla amb un ram de tres roses), el següent arc marca l'espai de l'altar de Sant Antoni de Pàdua (rocalla amb un cistell o capsa ple de panets, referència al miracle dels pans d'aquest sant). A la nau de l'evangeli i proper al transsepte trobaríem l'altar de Sant Pere (rocalla amb dos claus creuades). A continuació vindria l'altar del Sant Crist (rocalla amb una «V», la llança i una esponja clavada a la canya). La cúpula, esmentada abans, és l'element més exuberant de l'interior. Al centre de la mateixa té un disc del qual surten vuit parells de nervis que s'eixamplen en arribar al cos del tambor donant així un aspecte de sol naixent. Dos cossos encerclats per cornises formen el dit tambor, sobre el qual continuen els nervis de la cúpula; tots acaben sobre unes mènsules decorades amb volutes. A les petxines es troben esculpits, dintre també de rocalles, els quatre evangelistes juntament amb el seu

⁴ Aquest carrer es troba en un document de Casa Cortasa.

⁵ En aquesta obra datàvem la construcció entre els anys 1765 i 1772. Ara sabem que l'edifici es va acabar el 1762 encara que possiblement no va estar disponible pel culte uns anys després, segons document titulat «Expediente del Lugar de Alcoletge, Obispado y Corregimiento de Lerida en solicitud...», Arxiu Catedral de Lleida, capsa 18, carpeta 3.

símbol. Tres línies de cornises clàssiques recorren tot l'interior del temple. El primer terç de la nau central suporta el cor i a la seva dreta es disposa el campanar, de secció quadrangular i rematat amb quatre finestres d'arcs de mig punt. Recentment s'ha portat a terme la restauració de la façana, alguns trams del mur exterior de l'evangeli i la teulada.

Cal Cortasa (Fig. 4), de propietat privada, al núm. 22 del carrer Major, és en l'actualitat un edifici modificat al llarg dels últims dos segles però que conserva l'espai de la façana amb una porta amb la data de 1783 a la clau de l'arc, dos balcons de baranes de ferro al primer pis i tres de baranes de fusta al pis superior. Al seu interior i a la part baixa es conserva una interessant pica de pedra motllurada, la qual presenta a la part frontal un curiós cap d'un animal, un celler amb volta de mig punt de maçoneria i un cup cilíndric recobert amb rajoles roges. A la primera planta trobem una gran sala menjador presidida per una fornícula barroca que en altre temps va acollir la imatge de la Mare de Déu dels Àngels juntament amb dos angelets sense ales. Diverses motlures cobreixen les portes de les habitacions i els corresponents armaris encastats. Tanmateix trobem dues habitacions decorades també amb motlures barroques de motius vegetals i antropomorfs. Una, la més gran, pel llit matrimonial, té a la part Est i en relleu una parella a cada costat, tot rematat per dos cors (una bonica referència a l'amor conjugal). L'altra, al Sud-est, torna a presentar les motlures barroques i està presidida per dos caps d'àngels (referència, en aquest cas, a un cambra infantil). Sota l'actual pintura de les parets sembla sortir una altra pintura possiblement de l'època de construcció de l'edifici. L'estructura i la decoració de la casa col·loca el conjunt arquitectònic de casa Cortasa en un exemple únic a la comarca del Segrià.

Fig. 4. Interior de Casa Cortasa (Foto de Daniel Rubio)

Cal Pelat, al núm. 10 del carrer Major, és avui dia un bloc de pisos, al qual podem observar encara 6 filades de carreus de pedra del segle XVIII; a la clau de la volta de la porta d'entrada figura la data de 1783 (Fig. 5). A la part baixa es conserven uns cellers de pedra amb volta de mig punt.

Fig. 5. Façana de casa de Cal Pelat (Foto de Daniel Rubio)

El pont de la séquia de Fontanet es disposava sobre una volta de mig punt rebaixada i amb bons carreus a la base, als arcs exteriors i a la volta. El farciment interior estava fet de pedres sense treballar a sobre de les quals es va afegir la terra premsada que feia de camí. Les mesures eren pràcticament les mateixes que al pont de Sant Miquel. El seu bon estat de conservació ha permès traslladar-lo al poble i avui dia forma part de la decoració de la rotonda on conflueixen el carrer de La Nora, el carrer Major, el carrer Santiago Rusiñol, el carrer Nostra Senyora del Carme i l'avinguda de Bellvís.

Aquests són els vestigis més antics del poble des que als anys 80 del segle passat es va enderrocar la Casa del Mo, com ja s'ha dit, residència de monges, de les acaballes del segle XV o principis del XVI. En tot cas, queda palesa l'espenta constructiva de la segona meitat del Set-cents com a exemple del creixement del qual venim parlant en aquest estudi.

⁶ Arbres de moreres els trobem a la documentació de Casa Cortasa. A Alcoletge no trobarem cultius d'arròs fins a principis dels anys 60 del segle XX.

CONCLUSIONS

La hipòtesi d'aquest treball, dintre de la seva curta extensió, era el creixement del segle XVIII en un petit poble de l'interior de Catalunya com és Alcoletge. Ha quedat demostrat que efectivament aquest es produeix segons aquestes vessants:

- Demogràfica. La població arriba a 1787, la seva cota més alta en habitants des de l'inici del seu poblament al voltant del turó anomenat Tossal dels Morts, no superada fins la segona meitat del segle XIX. Hem explicat a la part corresponent els motius d'aquest creixement.
- Economia agrària. El desenvolupament demogràfic comporta un altre desenvolupament, l'econòmic, i en el nostre cas, agropecuari. No tenim dades dels animals de tir, ni del consum durant el segle il·lustrat, per la qual cosa hem parlat d'activitat agrària, expansió de la superfície conreada i extensió del cultius: cereals, arbres fruiters, vinyes i especialment l'olivera, segons el testimoni de viatgers i la construcció de dues premses d'oli a les acaballes del segle. Igualment parlem de l'extensió del regadiu des de l'antiga séquia de Fontanet amb la construcció del Rec Nou. Tot i això, la major part de la terra aprofitada era de secà.
- Desenvolupament constructiu. Hem relacionat les noves construccions que apareixen en el segle XVIII, alguna de gran importància com és el nou temple parroquial, circumstància que també trobem en altres pobles del Segrià. Construcció de cases de pagesos benestants i possiblement algun carrer nou com el de la Bassa, del qual només teníem notícies en anys posteriors, ja en el segle XX.

Hem de remarcar que aquest creixement és més de la segona meitat de segle que de la primera, encara que es podria dir que en els anys propers al XIX es recull l'espenta demogràfica i econòmica començada després de la Guerra de Successió. No sempre és així. Cervera té un creixement ràpid en els primers decennis de segle per arribar a un cert estancament a partir dels anys 70. És la tònica general a la comarca del Segrià. En una enquesta feta al Corregiment de Lleida per part del govern de la Monarquia el 1747 es feia palès el creixement econòmic però encara no era suficient per produir excedent per l'exportació excepte en el cas del cànem, entre 4 i 5 mil «arrobas» que anaven cap a Tarragona, Barcelona i Vic. Altres productes com oli, blat i ordi eren insuficients pel consum de «famílias» i «caballerías». Creix la producció de seda gràcies a les plantacions de moreres des de la fi de la Guerra de Successió. Queda palesa també l'absència del cultiu d'arròs des de la seva prohibició per part del Govern

el 1733 i la desaparició de malalties relacionades amb aquest cereal. Es mencionen la quantitat de 2000 caps de ramaderia de llana, insuficients pel consum propi⁶ (TARRAGÓ 1966-1968: 289). L'enquesta dona la data del 1737 com l'any de la prohibició del cultiu d'arròs, però Roberto Fernández ha deixat palès que l'ordre del Governador és de l'any 1733 ratificant una mesura de la Paeria de 1705 (FERNÁNDEZ 2003: 113). Aquesta seria la situació de tot el Segrià en la primera meitat de segle.

Enric Vicedo en la seva obra esmentada parla de la consolidació expansiva agrària a la segona meitat del Set-cents, amb una especialització bladera que permetia l'exportació cap el litoral català. A Alcoletge podem afegir al blat la importància de les oliveres.

Podem concloure que Alcoletge participa del creixement del segle XVIII amb els trets propis de la comarca del Segrià, amb un impuls demogràfic, agrari i constructiu.

El creixement agrari i poblacional es distribueix en una minoria de pagesos benestants, pagesos de mitjana i petita propietat, més nombrosos aquests últims, que necessiten una altra ocupació per viure: fer de jornalers temporalment, traginers si tenien mules i carro. Aquesta estructura es veu en les últimes dècades de segle a la nostra comarca i a d'altres com el corregiment de Cervera. A l'apartat de demografia hem vist la quantitat significativa de jornalers i demanadors de treball en el Cens del Comte de Floridablanca a Alcoletge. Els 4 escassos artesans que mostra aquest document devien completar el seu treball amb la possessió de petites peces de terra; serien els anomenats artesans-pagesos.

Podem concloure que Alcoletge participa del creixement del segle XVIII amb els trets propis de la comarca del Segrià ja exposats, amb un impuls demogràfic, agrari (amb noves terres regades) i constructiu. Alguna característica singular com l'expansió de l'olivera també ha quedat explicada.

⁶ Arbres de moreres els trobem a la documentació de Casa Cortasa. A Alcoletge no trobarem cultius d'arròs fins a principis dels anys 60 del segle XX.

BIBLIOGRAFIA

FERNÁNDEZ (2003): Roberto Fernández Díaz, *Història de Lleida. El segle XVIII*, vol. 6, Lleida, Pagès Editors.

IGLÉSIES (1962): Josep Iglésies, «El fogaje de 1365-1370: Contribución al conocimiento de la población de Cataluña en la segunda mitad del siglo XIV», *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*, 34, Barcelona, p. 249-356.

IGLÉSIES (1969): Josep Iglésies, *El cens del comte de Floridablanca 1787 (Part de Catalunya)*, 2 vols., Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana.

IGLÉSIES (1974): Josep Iglésies, *Estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*, Barcelona, Rafael Dalmau.

IGLÉSIES (1981): Josep Iglésies, *El fogatge de 1553 (estudi i transcripció)*, 2 vols. Barcelona, Rafael Dalmau.

IGLÉSIES (1991): Josep Iglésies, *El fogatge de 1497 (estudi i transcripció)*, 2 vols., Barcelona, Rafael Dalmau

LLADONOSA (1974): Josep Lladonosa i Pujol, *Història de Lleida*, vol. 2, Tàrraga, F. Camps Calmet.

MADOZ (1845-1850): Pascual Madoz, *El Principat de Catalunya, Andorra i zona de parla catalana del regne d'Aragó al «Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar»*, 1845-1850, (edició facsimil novament ordenada i foliada), vol. 1, Barcelona, Curial, 1985.

PONZ (1772-1794): Antonio Ponz, *Viaje de España (tomos XIV-XVIII)*, vol. 4, Madrid, Aguilar, 1989.

RUBIO (2006): Daniel Rubio Ruiz, *Alcoletge*, Valls, Cossetània.

VICEDO (1991): Enric Vicedo i Rius, *Les terres de Lleida i el desenvolupament català del set-cents: producció, propietat i renda*, Barcelona, Crítica.

VILAR (1979): Pierre Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna*, vol. 3, Barcelona, Curial-Edicions 62, 1986³.

TARRAGÓ (1966-1968): José Antonio Tarragó Pleyán, «Una encuesta de interés geográfico en el siglo XVIII. Visión de Lérida en el año 1747», *Ilerda*, 29, p. 287-296.